

CHARAKTERISTIKA KRAJE

Správní a administrativní členění

Praha je statutárním městem. Hlavní město Praha je samostatně spravováno zastupitelstvem hlavního města Prahy. Pro výkon státní správy je členěna na 22 správních obvodů, z hlediska samosprávného ji tvoří 57 městských částí s vlastními volenými orgány.

Územní vývoj

Ve 2. polovině 9. století byl založen Pražský hrad, pod jeho ochranou vznikla samostatná podhradní osídlení. Z nich se vyvinula samostatná města pražská (Staré Město, Nové Město, Malá Strana a Hradčany). V roce 1784 byla tato území spojena v město Prahu. V roce 1850, 1883, 1884 a 1901 byla k Praze postupně připojena další čtyři města (Josefov, Vyšehrad, Holešovice-Bubny a Libeň). Zákonem ze dne 6. 2. 1920 byla vytvořena Velká Praha (bylo připojeno 38 okolních obcí). K dalšímu územnímu růstu došlo postupně v letech 1960, 1968 (připojeno 21 obcí Středočeského kraje) a 1970. V roce 1974 došlo k poslednímu územnímu rozšíření Prahy (připojeno 30 obcí Středočeského kraje).

Obyvatelstvo

Počet obyvatel (při přepočtu na současné území) se od prvního sčítání lidu (1869 – 270 389 obyvatel) do roku 2021 (1 301 432 osob) zvýšil 4,8krát. Od roku 2011 se počet obyvatel každoročně (kromě roku 2013 a 2021) zvyšoval. K 31. 12. 2024 měla Praha 1 397 880 obyvatel. Praha nyní získává obyvatelstvo jak přirozenou měnou, tak migrací. Od roku 1993 ale docházelo ke každoročnímu úbytku obyvatel (díky nízké imigraci i přirozenému úbytku obyvatel). To se zastavilo až v roce 2002, kdy počet obyvatel začal díky vyšší migraci opět růst. V roce 2006 se poprvé od roku 1975 narodilo víc dětí, než zemřelo osob, a Praha od té doby vykazuje přirozený přírůstek obyvatel.

Pro migrační situaci v Praze je charakteristický vysoký migrační obrát. Ten je dán obvykle především mobilitou cizích státních příslušníků, kteří se stěhují za prací. Převažují mezi nimi osoby v produktivním věku. V roce 2022 situaci pozměnila migrační vlna z válkou zasažené Ukrajiny. Přicházejícími z Ukrajiny byly zejména ženy produktivního věku s dětmi. Nejvyšší migrační přírůstek měla Praha v roce 2022, kdy na tisíc obyvatel středního stavu připadalo 60,7 osob získaných migrací. Číslo výrazně předčilo dosavadní rekord z roku 2007 (19,2 osob získaných migrací na tisíc obyvatel).

Proměňuje se věkové složení obyvatel. Děti jsou v populaci zastoupeny 15 %, osoby v produktivním věku 66 % a senioři 18 %. Vyšší počet seniorů než dětí se poprvé vyskytl již v roce 1995. Ženy i muži se tu dožívají nejvyššího věku ze všech krajů. Ženy měly v roce 2024 naději dožití při narození 84,72 let a muži 79,12 let.

Ekonomika

Praha vytváří stabilně kolem čtvrtiny celostátního hrubého domácího produktu (HDP). Oproti roku 2022 byla v Praze hodnota HDP v roce 2023 reálně o 2,3 % nižší. V roce 2023 byl HDP na obyvatele 1 493 235 Kč. To je 2,1krát více než hodnota za Česko. Vyšší úroveň tvorby HDP je pro metropole typická. Je to ovlivněno celou řadou faktorů. V Praze pracuje velká část mimopražských obyvatel, kteří zde vytváří přidanou hodnotu, dále je to lokalizací a registrací sídel ekonomických subjektů ve městě, lokalizací zahraničních poboček nadnárodních firem, koncentrací centrálních orgánů veřejného i privátního sektoru. Podle ukazatele čistého disponibilního důchodu domácností (ČDDD), tedy hodnoty, kterou má domácnost k dispozici pro úspory nebo spotřebu, však Praha převyšuje republikový průměr mnohem méně (má o 23,5 % vyšší hodnotu ČDDD na obyvatele, než je v Česku celkem).

Praha je ekonomikou orientovanou na služby. Služby vytváří v Praze již od roku 2000 víc než 80 % přidané hodnoty. V roce 2023 to bylo 83 % (v Česku 65 %). Také zaměstnané osoby ve valné většině pracují ve službách (83,3 % zaměstnaných v Praze v roce 2023).

Stavebnictví

Ve stavebnictví se v roce 2009 projevil vliv krize. Hodnota stavebních prací podle dodavatelských smluv v Praze od roku 2010 stále klesala. Oživení představoval až rok 2014, kdy hodnota začala opět růst. V roce 2024 se v Praze provedly stavební práce v hodnotě 89,6 mld. Kč.

V roce 2024 bylo zahájeno 8 191 bytů, čímž došlo k meziročnímu nárůstu počtu zahájených bytů o 43 %. Dokončeno bylo 6 489 bytů, tj. o 1,2 % více než v roce 2023. Velká část bytů ještě zůstává ve stádiu rozestavěnosti. V nejbližších letech se budou postupně uskutečňovat obří developerské projekty, které radikálně promění některé části hlavního města a povedou ke vzniku nových čtvrtí.

Trh práce

Praha je největším regionálním trhem práce v Česku. Charakteristickými rysy dosavadního vývoje jsou vysoká lokalizační atraktivita pražského trhu práce a schopnost Prahy pokrýt zvýšenou poptávku. Pražský trh práce stačil absorbovat téměř všechnu pracovní sílu uvolňovanou v procesu transformace. Pracovní místa v Praze jsou příležitostmi i pro obyvatele širokého okolí, obyvatele celé ČR a také pro cizince.

Pracovní sílu v hl. m. Praze tvořilo v roce 2024 celkem 730,1 tis. osob. Pražská pracovní síla má ve srovnání s ostatními regiony výrazně vyšší kvalifikaci. Již 52 % zaměstnaných jsou osoby s vysokoškolským vzděláním (v Česku je to 28 %). Také mzdy jsou zde nadprůměrné. V roce 2024 byla v Praze podle předběžných údajů průměrná hrubá mzda (na přepočtené osoby) 58 149 Kč oproti 45 899 Kč v celorepublikovém průměru.

Praha si dlouhodobě drží nejnížší úroveň nezaměstnanosti v rámci Česka. Minimální hodnota byla jak v Praze, tak v ČR zaznamenána v roce 2007. Poté došlo vlivem hospodářské recese k vzestupu a od roku 2013 do roku 2019 opět k poklesu. V roce 2019 byla nezaměstnanost na rekordně nízké úrovni. Ke konci roku 2020 se navýšil podíl nezaměstnaných osob v důsledku koronavirové krize na 3,51 %, během roku 2021 došlo k poklesu na 2,76 %, podobná byla i hodnota v roce 2024 (2,80 %). Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání podle statistik úřadů práce se v roce 2020 oproti roku 2019 bezmála zdvojnásobil na 30 230 uchazečů, v roce 2021 meziročně o 21 % poklesl. Meziroční přírůstek v roce 2024 činil 2,8 %. Současně oproti roku 2023 ubylo volných pracovních míst (o 7,3 % na 73 744).

Cestovní ruch

Významnou oblastí ekonomiky hlavního města je cestovní ruch, který byl ale v letech 2020 a 2021 v důsledku pandemie covid-19 výrazně omezen. V roce 2022 se již situace do značné míry normalizovala a v hromadných ubytovacích zařízeních se ubytovalo téměř 6 mil. hostů, v roce 2024 nárůst pokračoval až na 8,1 mil. osob. Většinu návštěvníků Prahy tvoří trvale turisté ze zahraničí (81 % všech ubytovaných návštěvníků v roce 2024). Mezi nimi převládají tradičně Němci. Druhou a třetí nejpočetnější skupinou jsou hosté z USA a Velké Británie a Severního Irsku. Počet přenocování dosáhl na 18,3 milionu. V porovnání s rokem 2023 návštěvníci Prahy realizovali o 8,4 % noclehů více. Nejvýraznější podíl na množství přenocování zahraničních návštěvníků měli Němci, hosté z USA a Velké Británie a Severního Irsku. V roce 2024 byl počet hromadných ubytovacích zařízení v Praze 827, celkový počet lůžek byl 95 203. Více než polovina lůžek v pražských ubytovacích zařízeních je v hotelech nejvyšších kategorií. Průměrná doba pobytu jednoho návštěvníka se dlouhodobě mírně zkracuje, v roce 2024 byla 3,3 dne. Podle údajů satelitního účtu cestovního ruchu z roku 2023 tvořil v Praze cestovní ruch 3,0 % hrubé přidané hodnoty a podílel se 5,9 % na zaměstnanosti.

Školství a zdravotnictví

Pražská školská zařízení, zejména vysoké školy, slouží nejen obyvatelům Prahy, ale i lidem z ostatních krajů Česka. Počty žáků na různých stupních škol jsou ovlivněny předchozím demografickým vývojem. V Praze je největší počet gymnázií i středních odborných škol ze všech krajů. Pražské střední školy představovaly ve školním roce 2024/25 15,3 % ze všech těchto škol v Česku (201 středních škol bez konzervatoří, se školami MV a MO). Studovalo na nich 75,5 tis. žáků v denním studiu. Zcela mimořádné je postavení Prahy ve vysokém školství. Pražských vysokých škol bylo 26, studovalo zde téměř 125 tisíc studentů všech typů studia, což je 40 % všech vysokoškolských studentů v Česku.

Také zdravotnická zařízení jsou na území hlavního města koncentrována. Jde hlavně o specializovaná a často i výzkumná pracoviště, která ovšem slouží pacientům z celé republiky. Je zde stabilně zaměstnána pětina všech lékařů, kteří pracují v celé ČR. V Praze bylo v roce 2024 celkem 30 nemocnic s 8,9 tisíci lůžek. Relativní ukazatele ze zdravotnictví v přepočtu na 1 000 obyvatel jsou v Praze trvale nejvyšší ze všech krajů.

Doprava

Praha je centrálním bodem dopravních vazeb, jak pro sousední Středočeský kraj, tak pro území Česka (dojíždka za prací a do škol, za nákupy, kulturou nebo do zdravotnických zařízení). Aby město nebylo zatěžováno tranzitní dopravou, vzniká tzv. Pražský okruh, který má za cíl odvést tranzitní dopravu mimo obydlená území města. V provozu je zatím polovina Pražského okruhu.

Počet registrovaných osobních automobilů v Praze je nejvyšší mezi kraji (766 na 1 000 obyvatel) a stále roste. Dobře fungující je městská hromadná doprava. Provozní síť metra měří 65 km a síť tramvajových tratí 149 km. Během roku 2024 se vozidly MHD přepravilo 976,8 mil. osob, o 1,5 % více než předchozí rok a o 17 % méně než v roce 2019. Nejvíce cestujících přepraví metro (38,8 %), následují tramvaje (35,5 %), autobusy (24,9 %) a trolejbusy (0,9 %).

Praha představuje i důležitý mezinárodní železniční uzel. Hlavní nádraží v Praze prošlo v roce 2011 celkovou rekonstrukcí. Do systému Pražské integrované dopravy jsou začleněny linky železniční i autobusové dopravy. Počet linek PID je stále rozšiřován nejen do Středočeského kraje, ale i do dalších přilehlých okolních krajů Česka.

Letecká doprava osobní i nákladní je v Praze provozována zejména na mezinárodním letišti Václava Havla Praha (dříve Praha-Ruzyně). V roce 2024 zde bylo odbaveno 16,4 milionů cestujících, což bylo o 18 % více než v roce 2023. Celkem z Prahy v roce 2024 létalo 76 dopravců do 181 destinací na pravidelných i nepravidelných linkách.

Životní prostředí

Praha patří z hlediska kvality ovzduší k nejvíce postiženým regionům státu. Kvalita ovzduší v Praze je nejvíce ovlivněna dopravou, výrobou elektřiny a tepla a emisemi ze stavebních prací. Doprava se v roce 2020 podílela na celkových emisích tuhých znečišťujících látek 87,5 % a na celkových emisích oxidů dusíku 70,4 %. Měrné emise oxidů dusíku a oxidu uhelnatého z dopravy na jednotku plochy jsou v Praze více než desetinásobné ve srovnání s průměrem ČR. Automobilová doprava je také hlavním zdrojem hluku, který je jedním z velkých problémů Prahy.

Městské části Prahy

Městské části Prahy jsou velmi různorodé samosprávné jednotky. Jsou zde městské části s vyhraněným charakterem městského centra (Praha 1), nebo naopak městské části příměstského charakteru (Praha-Benice). Liší se stupněm urbanizace, hustotou zalidnění, kvalitou technické infrastruktury i sociálně ekonomickou strukturou obyvatel. I co do počtu obyvatel jsou mezi těmito částmi velmi významné rozdíly. Zatímco čtyři městské části počtem obyvatel překračují 100 tisíc (Praha 4, Praha 6, Praha 8 a Praha 10), devět nedosahuje ani 2 tisíc obyvatel, a z toho dvě městské části mají méně než 500 obyvatel (Praha-Nedvězí a Praha-Královice).